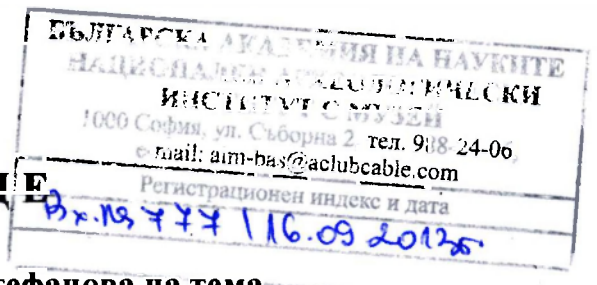

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Морена Христова Стефанова на тема
„Културна характеристика на периода „Св. Кирилово” (РБЕ 3) в Тракия”

Автор на становището: доц. д-р Румяна Георгиева - Институт по балканистика с Център по тракология при БАН, член на научно жури по специалността 2.2. за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Дисертацията на Морена Стефанова се състои от два тома: текст, разположен на 361 страници и илюстративен блок, който съдържа 4 карти и 240 табла. Приложенията, както и обширният автореферат съответстват на съдържанието на труда. Представеният списък от публикации на свой ред показва, че интересът на докторантката към третия етап на ранната бронзова епоха датира отдавна и очевидно е довел до разработването на тази тема, чиято цел е да изследва генезиса и характеристиката на културата в източната част на Горнотракийската низина през етапа „Св. Кирилово”, „като се дефинират нейните хронологически и териториални параметри” (с. 7-8).

Изложението е разработено в две основни части. Първата от тях съдържа преглед на досегашните проучвания, на дискусиата относно абсолютната хронология на бронзовата епоха, общ прочит на археологическите извори и критични бележки върху терминологията. Втората част, озаглавена „Културна характеристика на етапа „Св.Кирилово” в Тракия”, се състои от 6 глави, посветени на селищната система, керамиката, изделията от метал, камък, кремък и кост, на погребалните обичаи, на обредните структури и практики. Последната глава предлага обща характеристика на етапа „Св.Кирилово”. Във

въведението (с.5 и сл.) и заключението (с.303 и сл.) ясно са формулирани както целите и задачите на изследването, така и направените изводи.

Сред постиженията на дисертантката бих открила следните:

- *Анализът на селищната система*, който предлага модерен поглед върху селищното устройство през изследвания период. От една страна са разгледани фактори като околна среда, природни ресурси и тяхното отражение върху гъстотата на селищната мрежа, а от друга са проследени характеристики, които отчитат големината на застроената площ, наличието или липсата на фортификация и архитектурен план (т.е. изграждане на жилища, наличие на постройки и зони със специални функции). Това е дало възможност да бъдат намерени аргументи в подкрепа на съществуването на йерархия в селищната организация.
- *Акцентът върху специфичните за периода погребения в светилища и култови ровове* и емблематичното за етапа „Св.Кирилово“ разпространение на обичая за погребване на малки деца в керамични съдове под пода на жилищата или в други постройки. Дисертантката свързва тяхната поява с местни практики и общи за европейските култури традиции. Опитът за интерпретацията на гробовете на деца като жертвени дарове и „един сложен символ, използван, за да създаде връзка между сакралното и профанното, между предците и живите, между живота и смъртта“ изглежда приемлив, но тълкуването на тези контексти като повторни погребения, извършени на специални места, би бил далеч по-убедителен (с.225-226) .
- *Изследването на обредните структури, предмети и практики* (с. 227 и сл.) е осъществено чрез позоваването на съвременни теории и привличането на подходящи методологически инструменти (комплексен подход и контекстуален анализ). Това е позволило на дисертантката да идентифицира по археологически път различни

свещени места и обредни дейности. Разгледани са контексти в и извън селищата. Установено е, че в населените места обредните депозити и практики са извършвани на открито, в култови сгради или в обособени в други постройки помещения със специален статут. Тези депозити най-често са поставяни в ями и са свързани със строителството на сградите или с извършването на домашни/ стопански обредни практики. За разлика от тях обредните дейности извън селищата имат публичен характер и са извършвани в светилища, в ровови ограждения върху селищни могили и в ямни полета. Странно е обаче, че при работата по този важен проблем извън вниманието на дисертантката са останали авторефератът и публикациите на К. Костова по същата тема (*Kostova, K. Communication through and in the Religion in Ancient Thrace during the Early Bronze Age (According to Archaeological Data). – BAR Int. series 1139, 2003. Early Symbolic Systems for Communication in Southeast Europe, v. 2. Ed. by L. Nikolova, 131-133; Kostova, K. The fire – its place and function in the Early Bronze Age ritual structures in the Ancient Thrace. – Известия на Историческия музей, Хасково, 2, 2003, 87-95).*

- *Успешната идентификация на т.нар. „културен феномен” „Св. Кирило”, установяването на неговата териториална и хронологическа позиция, на вътрешната му периодизация (базирана най-вече на наблюдения върху керамичния репертоар) и генезис, както и на ролята му в процесите от края на III хил.пр.Хр. и в културния обмен със съседните области (с.276 и сл.).*

В разглежданата дисертация за първи път се изследва изцяло един етап от финала на ранната бронзова епоха в Тракия. За целта дисертантката е използвала в работата си съвременни аналитични методи и предлага модерен прочит (включително ре-интерпретация) на значителен масив от археологически данни. Трудът показва добро познаване на

изворовата база, а темата е разработена обективно и критично. Това ми дава основание да гласувам с „ДА” за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Морена Христова Стефанова.

14.09.2013

/доц. д-р Р. Георгиева/:

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'R' followed by a vertical line extending downwards.